

عبدالکریم حسینزاده*

بحران سرمایه اجتماعی

در بحران‌های متنوعی که ممکن است یک جامعه با آنها دست و پنجه نرم کند همواره در میان آنها بحران سیاسی چه از نوع داخلی و چه از نوع خارجی و البته بحران اقتصادی بیشتر به چشم می‌آید و اصحاب رسانه و سیاست هم بیشتر به آنها مشغول هستند.

جامعه امروز ایران اما دچار نوعی بحران سرمایه اجتماعی است که به ZWNJ؛ دلیل اهمیت و تاثیرگذاری ZWNJ؛ اش باید هم ارز بحران ZWNJ؛ های دیگر مورد توجه قرار گیرد اما چون نگاه بیشتر ما به رصد و تحلیل سیاست و اقتصاد عادت کرده و لاجرم آنها را علت وجودی بحران ZWNJ؛ های دیگر می ZWNJ؛ شناسیم از توجه به بحرانی که در حوزه سرمایه اجتماعی به آن دچار شده ZWNJ؛ ایم و می ZWNJ؛ تواند پیامدهای به ZWNJ؛ شدت مخربی برای کشور متنوع ایران به ZWNJ؛ لحاظ فرهنگی و اجتماعی داشته باشد، کم ZWNJ؛ و بیش غافل هستیم.

سرمایه اجتماعی درباره کیفیت زندگی گروهی و ارتباطات بخش خرد و کلان و میزان بر ارزش ZWNJ؛ ها، هنجارهای مشترک، مسوولیت ZWNJ؛ پذیری، احساس وجود هویت ZWNJ؛ جمعی، اعتماد و صداقت در یک جامعه است و سراسر است ZWNJ؛ ترین آدرس برای وجود بحران سرمایه اجتماعی در ایران، کاهش اعتماد در سطوح مختلف جامعه و ارتباط اعضا و بخش ZWNJ؛ های مختلف آن با یکدیگر است که با پدیده ZWNJ؛ هایی مانند نارضایتی عمومی و افزایش میزان یا درخواست برای مهاجرت ارتباط دارد.

در میان همه وجوه سرمایه اجتماعی، اعتماد جایگاهی ویژه دارد و به ZWNJ؛ نوعی می ZWNJ؛ توان آن را معادل سرمایه پایه در حوزه اقتصادی دانست. اتفاقا حرف من این است که ما درباره این سرمایه پایه در حوزه اجتماعی دچار بحران جدی هستیم؛ به ZWNJ؛ طوری که بحران اعتماد نه ZWNJ؛ تنها قابل ZWNJ؛ کتمان نیست که به مرز هشدار رسیده و به ZWNJ؛ همین دلیل برای رسیدگی به آن باید جایگاه خاصی روی میز کار حکومت روشنفکران و گروه ZWNJ؛ های سیاسی به ZWNJ؛ و ZWNJ؛ ویژه اصلاح ZWNJ؛ طلبان وجود داشته باشد.

اما شواهد و قرائن می ZWNJ؛ گویند اینگونه نیست و در موقعیت ZWNJ؛ هایی مانند اعتراض ZWNJ؛ ها یا هوپیمای اوکراینی نسبت به بحران اعتماد و پیامدهای آن ZWNJ؛ پرت؛ رفتار می ZWNJ؛ کنیم. درباره اعتراض ZWNJ؛ ها از نوع توجه و تفسیر از موضوع تا پوشش رسانه ZWNJ؛ های رسمی و تقلیل آن به شعار و ناسزای سیاسی ZWNJ؛ مشتت ضد نظام ZWNJ؛ تنها جهت تسریع کاهش سرمایه اجتماعی عمل کرده است.

تکذیب ۳ روزه دلیل اصلی سقوط هوپیمای اوکراینی توسط منابع رسمی و رسانه ZWNJ؛ های داخلی هم در حالی اتفاق افتاد که عالی ZWNJ؛ ترین مقام ZWNJ؛ های کشورهای درگیر در موضوع و رسانه ZWNJ؛ های فارسی ZWNJ؛ زبان خارجی مدام بر علت اصلی سقوط یعنی اصابت موشک تاکید داشتند. باور من این است که در همین ۲ فقره هنوز قوه عاقله حکومت ما نسبت به آنچه درباره سرمایه اجتماعی اتفاق افتاده از خواب بیدار نشده و به ZWNJ؛ عبارت دیگر هنوز تحلیل درستی از پیامدهای فوق مخرب این دو ماجرا در کاهش میزان اعتماد داخلی به حکومت ندارد.

اصلاح ZWNJ؛ طلبان و سرمایه اجتماعی

از آنجا که موضوع اصلی این سلسله ZWNJ؛ یادداشت ZWNJ؛ ها، آسیب ZWNJ؛ شناسی عملکرد اصلاح ZWNJ؛ طلبان است باید به این نکته اشاره کنم که اصلاح ZWNJ؛ طلبان هم نسبت به بحران سرمایه اجتماعی حساسیت و واکنش در خوری نداشته ZWNJ؛ اند. واقعیت آن است که از سال ۹۲ تا امروز به شهادت مجموع واکنش ZWNJ؛ هایی که در شبکه ZWNJ؛ های

اجتماعی در جریان بوده و هست همچنین نظرسنجی‌ها، میزان رضایت بالایی از عملکرد ما اصلاح‌طلبان در جامعه به‌ویژه پایگاه اجتماعی این جریان وجود ندارد. البته بخش کوچکی از این نارضایتی را می‌توان به پیامدهای طبیعی حضور در قدرت ربط داد و استدلال کرد که تنها دیکته نانوخته غلط ندارد اما بخش بزرگی از این نارضایتی ناشی از نوع عملکرد اصلاح‌طلبان در قدرت است.

به‌نظر من مجموعه ما یعنی اصلاح‌طلبان پس از پیروزی دولت اول آقای روحانی در سال ۹۲ و پس از پیروزی در انتخابات مجلس ۹۴ و شورای شهر ۹۶ هیچگاه ماموریتی روشن در ارتباط با پایگاه اجتماعی اصلاح‌طلبی در جامعه تعریف نکردیم و بیشتر درگیر خودمان بودیم تا آنها. عملکرد اصلاح‌طلبان هم هیچ تناسبی نسبت به وعده‌هایی که در انتخابات مطرح شد، نداشت. حتی در روزهایی که پایگاه اجتماعی ما اصلاح‌طلبان به صدا درآمد و ما به‌زای رای خودش را در عمل مطالبه کرد باز هم تفسیر درستی از این انتقادات و روش‌های درستی برای روبه‌رو شدن با آن میان اصلاح‌طلبان وجود نداشت. با این اوصاف کاهش سرمایه اجتماعی اصلاح‌طلبان از جمله کاهش اعتماد به آنها امری محتوم بود و قابل پیش‌بینی.

از طرفی اصلاح‌طلبان نسبت به کلیت موضوع سرمایه اجتماعی در جامعه هم تعهداتی دارند که ناشی از ماهیت و نگاه آنها به موضوع تغییرات بطنی و سازنده است. اگر قرار باشد که تغییرات مثبت در جامعه نه به‌طور دفعی که به‌شکل تدریجی و همراه با مشارکت و همراهی مردم و حکومت اتفاق بیافتد، سرمایه اجتماعی یکی از مهم‌ترین کانون‌های تفکر و برنامه‌ریزی فعالیت اصلاح‌طلبان خواهد بود اما واقعیت ماجرا این است که اصلاح‌طلبان تاکنون توجه کافی را به این موضوع حیاتی مبذول نداشته و پرداخت به آن از حد حرف‌های تئوریک محض فراتر نرفته است. البته اقرار بر بنده به عنوان یک اصلاح‌طلب به هیچ عنوان نافی نقش تاثیرگذار و منفی روش‌های رسمی و نیروهای مقابل اصلاحات در کاهش سرمایه اجتماعی نیست اما از طرف دیگر نمی‌توانم، مدعی شوم که اصلاح‌طلبان هم در این سال‌ها و دست‌کم از ۹۲ به بعد چهارچشمی موضوع سرمایه اجتماعی را رصد کرده‌اند و برای حفظ آن در سطح پایگاه اجتماعی خودشان یا پیگیری ماجرا به عنوان یک موضوع و پروژه ملی برنامه داشته‌اند.

نه، واقعیت این نیست! ما وجود سرمایه اجتماعی را هرگز جدی نگرفته‌ایم و در همین راستا نه آسیب‌های جدی وارد شده بر آن را دیده‌ایم و نه در راستای حفظ و تولید آن کوشیده‌ایم و در نهایت هرگز نپذیرفتیم که کاهش اقبال مردم به ما تابعی از کاهش میزان سرمایه اجتماعی ماست.

اصلاح‌طلبان و پایگاه اجتماعی به‌لحاظ مفهوم سرمایه اجتماعی از سال ۷۶ تاکنون در موقعیت‌های مختلفی قرار داشته‌اند:

یکم؛ سرمایه اجتماعی بالا که نمود آن همراهی و همدلی کامل پایگاه اجتماعی با اصلاح‌طلبان که نمونه آن انتخابات ریاست‌جمهوری ۷۶، مجلس ششم و تن دادن به انتخاب از میان گزینه بد و بدتر به حرف اصلاح‌طلبان در انتخابات ۹۲، ۹۴ و ۹۶ است.

دوم؛ کاهش سرمایه اجتماعی درحالت دلخوری که نمود آن انتقادات و انتظارات محقق‌نشده پایگاه اجتماعی در نیمه راه مجلس دهم و دولت دوازدهم است.

سوم؛ سقوط سرمایه اجتماعی که در این مرحله پایگاه اجتماعی در حالت تذکر و قهر جدی قرار گرفته که نمود آن از حوادث دی ماه ۹۶ تا آبان ماه ۹۸ را می‌توان دید.

چهارم؛ تبدیل سرمایه اجتماعی به ضدخود. در این حالت پایگاه اجتماعی مقابل ما یا به تعبیری بر ما خواهد بود.

ما اصلاح‌طلبان در همه این سال‌ها درباره ایجاد، حفظ و افزایش سرمایه‌ها کنشگران هدفمندی نبودیم که بیشتر تماشاگر بودیم. متأسفانه این روزها اصلاح‌طلبان در حال نزدیک شدن به مرحله چهارم یعنی تبدیل سرمایه اجتماعی به ضدخود هستند و برای جلوگیری از این اتفاق و حرکت در مسیر ترمیم و تحلیل، نیازمند

برنامه&ZWNj;ریزی و حتی دلسوزی خاصی هستیم. در شماره&ZWNj;های آتی به این موضوع بیشتر خواهم پرداخت.

*سیاستمدار

منبع: اعتماد